

Література

1. Апостолова Г.В. Про наслідки використання електронної техніки для розвитку здібностей дитини / Г.В. Апостолова // Практична психологія та соціальна робота. – 2003. – № 9–10. – С. 1–3.
2. Богомолова Н.Н. Социальная психология печати, радио и телевидения / Н.Н. Богомолова. – М. : Изд-во МГУ, 1991. – 127 с.
3. Бодрийяр Ж. Общество потребления: Его мифы и структуры / Ж. Бодрийяр ; [пер. с франц., послесл. и примеч. Е.А. Самарская]. – М. : Республика ; Культурная революция, 2006. – 269 с.
4. Мардахаев Л.В. Социальная педагогика / Л.В. Мардахаев. – М. : Гардарики, 2005. – 269 с.
5. Масол Л.М. Загальна мистецька освіта: теорія і практика : монографія / Л.М. Масол ; АПН України ; Інститут проблем виховання. – К. : Промінь, 2006. – 432 с.
6. Матвеева Л.В. Психология телевизионной коммуникации / Л.В. Матвеева, Т.Я. Аникеева, Ю.В. Мочалова. – М. : РИП-холдинг, 2002. – 316 с.
7. Підліток у великому місті: фактори та механізми соціалізації / В.Л. Арбеніна, О.В. Волянська, О.Б. Зінчина, М.А. Куряча, А.М. Ніколаєвська ; Харківський національний ун-т ім. В.Н. Каразіна / за ред. Л.Г. Сокур'янська. – Х., 2000. – 206 с.
8. Социология массовой коммуникации : учебник для вузов / сост. Л.Н. Федотова. – СПб. : Питер, 2003. – 400 с.
9. Федотова Л.Н. Массовая информация: стратегия производства и тактика потребления / Л.Н. Федотова. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1996. – 232 с.
10. Шандрук С.І. Виховання ціннісних орієнтацій старшокласників засобами масової інформації : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / С.І. Шандрук ; Луганський держ. педагогічний ун-т ім. Тараса Шевченка. – Луганськ, 2001. – 20 с.
11. Шарков Ф.И. Истоки и парадигмы исследований социальной коммуникации / Ф.И. Шарков // Социс. – 2001. – № 8. – С. 52–61.

ЮРЧЕНКО Л.Д.

УПРАВЛІННЯ ПРОЦЕСОМ УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ КЛАСНОГО КЕРІВНИКА

Пошук нових форм, засобів і прийомів підвищення педагогічної майстерності є актуальною педагогічною проблемою, а дослідження, спрямовані на пошуки способів її вирішення, такими, результати яких можуть бути використані для наукового обґрунтування розробки, створення та впровадження нових, більш ефективних форм, методів і засобів підвищення педагогічної майстерності.

Якісне реформування освіти неможливе без реформування такої її складової, як підготовка та підвищення кваліфікації педагогічних кадрів. Коли йдеться про підвищення кваліфікації, насамперед, маються на увазі якісні зміни у професійній компетентності педагога. Професійна компетентність – це сукупність знань і вмінь, необхідних для ефективної професійної діяльності: вміння аналізувати, передбачати наслідки професійної діяльності, використовувати (застосовувати) необхідну інформацію.

Діяльність класного керівника є важливою ланкою у виховній системі навчального закладу, основним механізмом реалізації індивідуального

підходу до вихованців. Вона зумовлена сучасним завданням, яке ставлять перед навчальним закладом будь-якого типу світова спільнота, держава, батьки, – максимальний розвиток кожної дитини, збереження її неповторності, розкриття її талантів і створення умов для духовної, розумової, фізичної досконалості. Виконання цих завдань залежить від особистості класного керівника та його професійної майстерності. Майстерність потребує також повної реалізації інтелектуального та психофізичного потенціалу педагога. Педагог-майстер – це творець, а реалізація особистісної креативної спроможності є запорукою досягнення вершин майстерності.

Соціальна зумовленість проблеми формування професійно компетентного типу особистості, оцінювання фахового рівня педагога як важлива передумова оновлення освіти, виділення в ній професійно й соціально значущих особистісних характеристик педагога сучасної освіти зумовили необхідність розглянути поняття “професійна компетентність” та “професійна майстерність”.

Мета статті – розкрити поняття педагогічної майстерності класного керівника, її складових, форм та методів удосконалення.

Педагогічна майстерність – комплекс властивостей особистості педагога, що забезпечує самоорганізацію високого рівня професійної діяльності на рефлексивній основі. Критеріями педагогічної майстерності є гуманність, науковість, педагогічна доцільність, оптимальний характер, результативність, демократичність, творчість (оригінальність) [12].

Властивості педагогічної майстерності: гуманістична спрямованість діяльності вчителя, професійні знання, вміння та навички, педагогічні здібності (забезпечують швидкість самовдосконалення), педагогічна техніка (гармонізує структуру педагогічної діяльності).

Педагогічна діяльність – творчий процес. Творчість – це процес створення чогось нового на основі перетворення пізнаного – нового результату або оригінальних шляхів і мета дій його одержання [11, с. 102]. Характеристика творчості: новизна й перетворення.

Педагогічна творчість – процес створення й перетворення особистості вихованця. Педагогічна творчість виявляється в науковій діяльності педагога й у творчій педагогічній роботі (оригінальне вирішення педагогічних завдань, розробка нових педагогічних методів, прийомів, застосування педагогічного досвіду в нових умовах, удосконалення системи роботи з учнями, імпровізація в педагогічному процесі) [10, с. 159]. Під час роботи з учнями педагог передбачає педагогічні ефекти, впливає на уяву, увагу, пізнавальну діяльність учнів, а також звертається до педагогічного перевтілення, що робить його діяльність творчим процесом.

У праці “Розмова з молодим директором школи” В.О. Сухомлинський зазначив: “Досвід багатьох років переконує, що суттю педагогічної творчості є думка, ідея, яка пов’язана з тисячами повсякденних явищ. Педагогічна ідея – це, образно кажучи, повітря, на якому пливуть крила педагогічної майстерності” [13, с. 414].

В оволодінні майстерністю можна виокремити кілька рівнів.

Елементарний рівень. У педагога наявні лише окремі якості професійної діяльності. Найчастіше — це володіння знаннями для виконання педагогічної дії, володіння предметом викладання. Проте через брак спрямованості на розвиток учня, техніки організації діалогу продуктивність його навчально-виховної діяльності є низькою.

Базовий рівень. Педагог володіє основами педагогічної майстерності: педагогічні дії гуманістично зорієнтовані, відносини з учнями й колегами розвиваються на позитивній основі, добре засвоєно предмет викладання, методично впевнено та самостійно організовано навчально-виховний процес. Цього рівня, як правило, досягають наприкінці навчання у ВНЗ.

Досконалий рівень. Характеризується чіткою спрямованістю дій педагога, їх високою якістю, діалогічною взаємодією в спілкуванні. Педагог самостійно планує й організовує свою діяльність на тривалій проміжок часу, маючи головним завданням розвиток особистості учня.

Творчий рівень. Характеризується ініціативністю і творчим підходом до організації професійної діяльності. Педагог самостійно конструює оригінальні педагогічні доцільні прийоми взаємодії. Діяльність будує, спираючись на рефлексивний аналіз. Сформовано індивідуальний стиль професійної діяльності.

Для педагога провідною є орієнтація на головну мету за гармонійної узгодженості всіх інших: гуманізації діяльності, гідного самоутвердження, доцільності засобів, урахування потреб вихованців. Лише за умови почуття відповідальності перед майбутнім, усвідомлення мети й великої любові до дітей починає формуватися професійна майстерність педагога.

Становленню професійної майстерності класного керівника як вихователя сприяє система науково-методичної роботи в школі. Вона покликана, з одного боку, акцентувати увагу педагогів на найбільш актуальних проблемах виховання та розвитку учнів, а з іншого – компенсувати “проблемні больові точки” в оволодінні технологічними й методичними навичками та прийомами. Науково-методична робота з підвищення педагогічної майстерності класних керівників має відбуватися не тільки на основі диференційовано-особистісного підходу щодо визначення рівня компетентності в царині виховання. Для діагностування рівня компетентності використовують різні методики, такі як: спостереження, анкета-самоаналіз, співбесіда, аналіз планів позаурочної діяльності класного керівника. Це дає змогу вивчити коло проблем, що потребують розв’язання, і визначити напрями методичної допомоги класним керівникам. Зміст науково-методичної роботи з класними керівниками визначаються основними проблемами сучасної педагогіки та індивідуальним рівнем їх професійної майстерності як класних керівників.

Форми методичної роботи, через які ми впливаємо на рівень професійної компетентності та професійної майстерності класних керівників: педради, конференції, семінари, методичні декади, тренінги, педагогічні студії, консультації заступника директора з виховної роботи, психолога та соціального педагога, методичні об’єднання класних керівників, відкриті

виховні заходи колег, власні відкриті виховні заходи, творчі групи, конкурси педагогічної майстерності, школи передового педагогічного досвіду, самоосвіта.

Дослідження серед класних керівників, яким охоплено майже 58 класних керівників шкіл м. Запоріжжя, дає змогу зробити висновки, що найбільш результативними формами роботи є: консультації заступника директора з виховної роботи, тренінги, консультації психолога та соціального педагога, школа педагогічного досвіду, власні відкриті виховні заходи.

Крім перелічених форм науково-методичної роботи, можна назвати створені та діючі в школі методичні об'єднання класних керівників.

Системоутворювальним компонентом підвищення професійної майстерності класних керівників є самовдосконалення та самоосвіта. У процесі самоосвіти класний керівник має подбати про зв'язок змісту індивідуального плану з проблемою, над якою працює педагогічний колектив. Ефективність самоосвіти залежатиме від того, наскільки педагог буде послідовним у своїх стараннях. Важливим є постійне ускладнення змісту й форм роботи над собою, забезпечення конкретних її результатів. Ними можуть бути написання реферату, повідомлення на семінарі, науково-практичній конференції, виступ на засіданні педради, публікація в періодичних виданнях, творчий звіт, захист виховного проекту тощо.

Отже, педагогічна майстерність — вияв високого рівня педагогічної діяльності. Як наукова проблема, вона постала у XIX ст. А.С. Макаренко, В.О. Сухомлинський, С. Русова, В.Ф. Шаталов, І.А. Зязюн, В.А. Кан-Калік, Є.С. Барбіна та інші тлумачать її як найвищий рівень педагогічної діяльності, який виявляється в тому, що у відведений час педагог досягає оптимальних наслідків; “синтез наукових знань, умінь і навичок методичного мистецтва і особистих якостей учителя”; комплекс властивостей особистості педагога, що забезпечує високий рівень самоорганізації педагогічної діяльності.

Педагогічна майстерність ґрунтується на високому фаховому рівні педагога, його загальній культурі та педагогічному досвіді; розглядається як вияв власного “Я” у професії, як самореалізація особистості педагога в педагогічній діяльності, тому визначається як вища, творча його активність, що передбачає доцільне використання методів і засобів педагогічного взаємовпливу в кожній ситуації навчання та виховання. Така доцільність є результатом засвоєння системи знань і уявлень про закони навчання, технології розвитку дитини, а також індивідуальні особливості педагога, його спрямованість, здібності та психофізичні дані.

Висновки. Майстерність потребує повної реалізації інтелектуального та психофізичного потенціалу педагога. Слід пам'ятати, що педагогічна майстерність не має нічого спільного з голою технічністю. Педагог-майстер – це творець, а не бездоганний виконавець алгоритмізованих приписів. Тому реалізація особистісної креативної спроможності є запорукою досягнення вершин майстерності.

Література

1. Актуальні проблеми підготовки педагогічних кадрів до творчої професійної діяльності : зб. наук. праць. – К., 1993. – 240 с.
2. Біленко Л.В. Вивчаємо творчу діяльність педагога / Л.В. Біленко, С.О. Сисоєва // Рідна школа. – 1993. – № 11–12.
3. Бутенко В.Г. Формирование педагогического мастерства учителя / В.Г. Бутенко. – К., 1991. – 72 с.
4. Вашкевич С. Педагогічна майстерність вчителя / С. Вашкевич // Освіта. – 2000. – № 3.
5. Державна національна програма “Освіта (Україна ХХІ століття)”. – К., 1994. – 61 с.
6. Загвязинский В.И. Педагогическое творчество учителя / А.И. Загвязинский. – М., 1987.
7. Концепція виховання дітей та молоді у національній системі освіти : рішення колегії Міністерства освіти України від 28.02.1996 р.
8. Концепція безперервної системи національного виховання. – К. : Освіта, 1994.
9. Львова Ю.Л. Творческая лаборатория учителя / Ю.Л. Львова. – М., 1992. – С. 83–92
10. Макаренко А.С. Сочинения : в 7 т. / А.С. Макаренко. – М., 1957.
11. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн та ін. – К. : Вища школа, 1997.
12. Проблема особистості вчителя та його фахової підготовки : зб. наук. праць / за ред. М.Б. Євтуха. – К., 1994. – 116 с.
13. Сухомлинський В.О. Розмова з молодим директором школи Бесіда 1. Основні проблеми творчої праці вчителя / В.О. Сухомлинський // Сухомлинський В.О. Вибрані твори : в 5 т. – К., 1976. – Т. 4. – С. 414–446.